

บทคัดย่อ

“น้ำตาล” พืชเศรษฐกิจการเมืองสำคัญของประเทศไทยถูกหีบขยักมากเป็นกรณีศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้ เพื่อเปิดโปงให้เห็นถึงการเคลื่อนย้ายทุนข้ามพรมแดนไทย-ลาว ผ่านสะพาน “มิตรภาพ” แห่งที่ 2 ที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทของโครงการความร่วมมืออนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion--GMS) ที่สนับสนุนอย่างเป็นทางการโดยองค์กรเหนือรัฐ ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank--ADB) ที่ส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมโยง (Connectivity) ความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness) และ ความเป็นชุมชน (Community) ที่ท้ายที่สุดจะทำให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความกินดีอยู่ดีโดยรวมของคนในภูมิภาคนี้

ผู้วิจัยใช้แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศ และวิถีการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอันเป็นผลจากการเกิดภูมิภาควิวัตน์ภายใต้โครงการ GMS

การใช้เศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศวิเคราะห์การต่อรองผลประโยชน์ในการข้ามพรมแดนของทุนไทยในบริบท GMS ทำให้เห็นตัวแสดงสำคัญคือ รัฐไทยและรัฐลาว ที่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้เกิดการเคลื่อนย้ายของทุน และการต่อรองของทุนไทยและรัฐลาวในระดับปฏิบัติขั้นต่างๆ งานวิจัยชิ้นนี้ยังเผยให้เห็นข้อเท็จจริงสำคัญ 2 ประการ คือ 1. แม้ว่า ADB จะไม่ปรากฏตัวในเวทีการเจรจา แต่แนวคิดของ ADB ปรากฏตัวเสมอ และเป็นเงื่อนไขสำคัญที่กำหนดแบบแผน ทิศทาง และจารีตในการต่อรองแบบด้วยวิธีการทุนนิยมเสรีนิยม 2. การต่อรองของตัวแสดงหลัก และการตัดสินใจในการอนุญาตลงทุน ไม่ได้มีเสียงของผู้ที่ถูกผลกระทบโดยตรงจากการลงทุนข้ามชาติ กล่าวคือ ชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ที่จะเกิดการลงทุน

การใช้แนวคิดวิถีการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบและความสามารถในการต่อรองของชาวบ้านสิวิไลในบริบทที่มีการลงทุนในการปลูกอ้อยและน้ำตาลของบริษัท น้ำตาลข้ามชาติ อันเป็นส่วนหนึ่งของภูมิภาควิวัตน์ ทำให้เห็นว่าประชาชนตกอยู่ในสภาพที่อ่อนแอ และมีข้อจำกัดในการต่อรองเพื่อรักษาวิถีการดำรงชีวิตของตน ด้วยเหตุผลหลักคือ การดำรงอยู่การจัดการเศรษฐกิจ 2 ระบบของสปป.ลาว กล่าวคือ สปป.ลาว เดิมเป็นประเทศสังคมนิยมและมีวิธีการจัดการเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม ถูกกดดันให้ต้องดำเนินการปรับเปลี่ยนกฎหมายและวิธีการดำเนินการเพื่อรองรับหรือปรับเปลี่ยนประเทศให้เป็น “ทุนนิยม” มากขึ้น การขาดความเข้าใจและประสบการณ์การดำเนินการตลอดจนความรู้ทางเทคนิค จึงทำให้ระบบ “ทุนนิยม” ในสปป.ลาว เป็นรูปแบบทุนนิยมที่ยังไม่ได้เปลี่ยนผ่านสมบูรณ์ กล่าวคือยังคงเป็น “ทุนนิยมแบบลาว” และภาวะเศรษฐกิจ 2 ระบบที่รัฐ

จำเป็นต้องยึดถือระบบทุนนิยมโดยเพิกเฉยต่อวิธีการจัดการของชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านมีอำนาจในการต่อรองกับบริษัทฯ น้อย

งานวิจัยชิ้นนี้ ยังพบด้วยว่า ภายใต้ระบบเศรษฐกิจ 2 ระบบนี้เอง ก็เอื้อให้ชาวบ้านบางส่วนสามารถต่อรองผลประโยชน์กับบริษัทข้ามชาติได้ แต่ชาวบ้านที่สามารถต่อรองกับบริษัทข้ามชาติได้ คือผู้ที่มีทรัพยากรหรือทุนที่เหมาะสมกับการต่อรองในระบบทุนนิยม เช่น แรงงานสำหรับการจ้างงานในรูปแบบที่บริษัทฯ กำหนด หรือผู้ที่สามารถปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตที่หลากหลายมากขึ้น